

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DECLARACIÓ
BCIN-MONUMENT HISTÒRIC
**MONESTIR DE SANT PERE DE
GRAUDESCALES**

N A V È S (Solsonès)

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DECLARACIÓ
BENEFICIARI-MONUMENT HISTÒRIC
MONESTIR DE SANT PERE DE
GRAUDESCALES

N A V È S (Solsonès)

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

2. MEMÒRIA

- 2.a. Memòria històrico-arquitectònica
- 2.b. Estat de conservació
- 2.c. Bibliografia

3. NORMATIVA

- 3.a. El monument. Definició i delimitació
 - 3.a.1 Criteris d'intervenció
- 3.b. L'entorn de protecció. Delimitació
 - 3.b.1 Criteris d'intervenció
- 3.c. Normativa
 - 3.c.1 Marc legal
 - 3.c.2 Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

4. ANNEX

- 4.a. Documentació fotogràfica
- 4.b. Documentació planimètrica

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

El monument objecte d'aquest expedient de declaració de Bé Cultural d'Interès Nacional, amb la categoria de monument històric, és l'anomenat Monestir de Sant Pere de Graudescales, situat al terme municipal de Navès, comarca del Solsonès; l'expedient de declaració es va incoar segons resolució de 12 de juliol de 1982 publicada al DOGC de data 18 d'agost de 1982.

L'interès del monument ve motivat per ser portador d'uns valors arquitectònics històrics, artístics i culturals que el fan mereixedor de gaudir d'una protecció adient, ja que es tracta d'un interessant exemple d'arquitectura romànica de mitjan segle XI, i l'única edificació subsistent de l'antic cenobi de Sant Pere d'Escales, erigit el segle X.

D'altra banda, el marc físic on es troba situat presenta un equilibri secular que cal conservar per mantenir la relació ambiental entre el monument i el paisatge.

D'acord amb aquestes consideracions, la protecció derivada de la seva declaració com a Bé Cultural d'Interès Nacional respectarà escrupolosament els valors arquitectònics i històrics de l'edifici, i mai no alterarà l'estructuració física, espacial, estilística i decorativa dels seus elements.

Al mateix temps, en el moment d'establir els instruments per fer efectiva la protecció del monument, caldrà que aquesta protecció es realitzi de manera integral perquè possibiliti el necessari equilibri harmònic entre el monument, l'entorn que li dona suport i el desenvolupament i la millora de la qualitat de vida dels habitants del municipi al qual pertany.

2. MEMÒRIA

2.a. Memòria històrica i arquitectònica

Sant Pere de Graudescales

L'església avui coneguda amb el nom de Sant Pere de Graudescales és l'única edificació subsistent de l'antic cenobi de Sant Pere d'Escales i s'ha conservat fins a l'actualitat gràcies a la restauració que hi efectua, en el seu dia, el Servei de Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona.

Es troba situada en una petita vall per la qual transcorre el riu Aigua d'Ora, afluent del Cardener, encaixonat per l'Estret de Valielles al nord i les encimballades alçades del Taravill i Busa pel sud, en territori que antigament va pertànyer al deganat de Lord.

Introducció:

La deficiència i manca relativa dels documents escrits determina que els progressos en història agrària medieval depenguin en gran part de les investigacions realitzades en contacte amb el terreny. D'aquesta manera, l'arqueologia, la geografia agrària i l'observació directa del paisatge actual com a mitjà per a descobrir sota la fesomia externa els trets que en un altre temps els imprimí el treball humà es presenten com a indispensables. Encara més en casos com el que tractem, que es caracteritzen per una manca de fonts escrites i determinen una valoració més important d'un altre tipus de fonts.

Malgrat aquesta mancança podem escatir el marc cronològic en què es desenvolupa l'existència del cenobi. Així, la documentació refereix un inici incert de la vida monacal de Sant Pere de Graudescales. Un prevere anomenat Magnulf edificà i dotà una església per tal d'erigir-la en monestir benedictí, que fou consagrat pel bisbe Nantigis d'Urgell, el 3 de desembre de l'any 913.

Ignorem si el desig del fundador fou realitzat, ja que mig segle després l'església de Sant Pere hostatjava una comunitat canonical.

La segona etapa s'inicia amb la transformació de la canònica en monestir benedictí, el 6 de novembre del 960, pel bisbe Guisad II d'Urgell a precs del sacerdot Francemir. Diverses notícies documentals, de finals del segle X i inicis del segle XI, senyalen indirectament la perduració de la comunitat monàstica. Hem d'afegir que alguns elements determinen l'existència d'un relatiu floriment del cenobi durant aquesta etapa. Així, l'edificació de l'església romànica, avui encara existent, degué realitzar-se a començaments del segle XI i, tanmateix, de l'excavació del monestir sembla deduir-se que durant el mateix període s'amplià i modificà la seva estructura.

Després d'un silenci prolongat, de més d'un segle, un document de la segona meitat del segle XII ens assenyala la fi tràgica del monestir i ens permet conèixer les queixes que els homes de Sant Pere de Graudescales formulaven al bisbe i capítol de la Seu, contra certes persones que havien malmès llurs hisendes. Acusaven a B. dez Vilar i a son pare d'haver assolat i destruït "la casa de Sen Pere" i afegien "fo la casa de Sen Pere trencada, robada i cremada". Amb aquest fet finalitza la darrera etapa de la vida monacal, que comprèn el període obscur que precedeix a la destrucció del cenobi.

A partir d'aleshores degué quedar instituit el deganat de Sant Pere de Graudescales a l'antiga vall de Lord. Pensem que la pervivència del monestir, com a tal, no arriba a depassar la data proposada per aquella referència documental. Les dades aportades per l'excavació confirmen la interrupció de la vida monàstica i la ruïna parcial de les edificacions. La reincorporació dels monjos a l'indret, si és que aquesta s'intentà, degué fracassar, ja que la reconstrucció d'una petita part de les edificacions no afectà al cos principal del monestir, la ruïna del qual degué completar-se ràpidament.

Desapareguda la comunitat, un degà es féu càrrec de les esglésies rurals i terres propietat del monestir. Malgrat tot, però, el deganat de Graudescales no apareixerà documentat fins molt més tard, en l'edició dels comptes de la dècima pagada a la Cambra Pontifícia per la diòcesi d'Urgell els anys 1279 i 1280 i ens permet deduir la possible renda del mateix, estimada en uns tres-cents sous barcelonins. Cal destacar que aquesta era una de les més baixes respecte a les altres comunitats i canòniques del bisbat, la qual cosa sembla indicar que llur patrimoni mai tingué grans proporcions.

D'aquesta manera, la vida monàstica de Sant Pere s'enmarca cronològicament entre el segle X i XII, com un període de gran vitalitat entorn a la primera meitat del segle XI.

Partint de les dades aportades per la documentació, es realitzà l'excavació del monestir, sota la direcció del doctor Albert del Castillo, entre 1962 i 1967, amb el propòsit de comprendre millor l'estructura d'un monestir alt-medieval. L'esmentada tasca constituï la primera excavació sistemàtica que s'efectuà a la Península d'un complex d'aquest tipus.

Malgrat els intensos treballs realitzats i el temps transcorregut des de la citada excavació, els resultats romanen inèdits. Per tant, el present estudi pretén ser, en part, un resum de les dades aportades per aquella. Ningú millor que el professor del Castillo hauria donat la interpretació correcta de l'excavació que ell mateix dirigí. Seguint les seves notes i els diaris d'excavació presentem un avanç d'aquest estudi profund que requereix tant l'excavació com el material arqueològic.

L'església:

L'església del monestir de Sant Pere de Graudescales és un edifici construït amb els modus propis de l'arquitectura llombarda, en la segona meitat del segle XI.

La seva planta és d'una nau, amb transsepte de braços tan llargs com la nau, de forma que dibuixen gairebé una creu grega.

Al cantó de llevant del transsepte, s'hi obren tres absis, i el creuer del transsepte amb la nau és resolt mitjançant una cúpula octagonal sobre trompes que a l'exterior es reflecteix en un cimbori vuitavat.

L'absis central és precedit d'un curt presbiteri i les naus són cobertes amb volta de canó, reforçada per arcs torals a la intersecció amb la cúpula. Els paviments no són uniformes, atès que el sector de ponent de la nau, està sensiblement sobrealçat amb relació a la resta, formant una mena de cor. Precisament a aquest cor hi dona la porta que s'obre al mur de ponent que comunicava amb les dependències monàstiques adjacents. Les altres dues portes que té l'església s'obren, una en el mur tester del braç sud del transsepte, porta per la qual deuriem entrar els fidels i l'altra a la façana oest del braç nord del transsepte, que deuria comunicar amb el cementeri. La il·luminació es resol mitjançant una finestra en forma de creu al mur de ponent i finestres de doble esqueixada repartides entre els absis (una a les absidioles i tres a l'absis central i algunes més repartides entre la nau i el transsepte, concretament en les seves façanes nord i sud i en el cimbori).

Exteriorment, l'església no presenta cap mena de decoració, llevat d'un fris d'arcuacions llombardes, sense lesenes, que ressegueixen la part alta dels absis, construïdes d'una manera força barroera. Interiorment, la nua és total. L'aparell és de petits carreus, combinats amb palets de riu simplement desbastats, agafats amb argamassa de calç que formen filades uniformes irregulars, reforçades als angles per carreus més grossos i, més interiorment, l'aparell, després de la restauració, apareix pràcticament embegut en l'argamassa que arriba a formar una mena d'arrebossat molt lleuger.

Cal dir que l'església tingué importants obres de restauració en les quals es reféu pràcticament sencera tota l'absidiola nord, es modificaren els ràfecs, es feren cobertes noves i es modificaren alguns dels seus detalls ornamentals.

Per les seves característiques, hom podria situar la construcció d'aquesta església cap a la meitat del segle XI, malgrat que el tipus d'arcuació llombarda, molt modificat durant la restauració, no s'adigui gaire amb els tipus habituals d'aquest element ornamental. Per l'estructura de la seva planta, l'església es pot relacionar amb altres models més evolucionats i més perfectes d'aquesta tipologia, com l'església de Sant Cugat Salou o Sant Daniel de Girona, que adoptaren el plan d'una nau amb transsepte amb forma de creu de braços iguals.

L'hàbitat de la comunitat:

Els nuclis de poblament són els que han sofert, durant l'Edat Mitjana, majors transformacions davant dels nuclis urbans, a judici del Dr. Manuel Riu, "transformacions que no són estructurals, segons sembla, sinó sobretot

purament formals, a causa d'un augment del nivell de vida, dels perfeccionaments tècnics i de la capacitat d'inversió de capitals". Destaca aquest autor dos tipus d'hàbitat per a l'Edat Mitjana dins del camp català: el mas o "manso" i la cabanya. El primer d'aquests és la vivenda essencial, en contraposició a la cabanya, que es defineix com un refugi temporal o lloc d'emmagatzematge de la collita i estris.

Aquest hàbitat, característic del segle IX i X, degué ésser una construcció rectangular d'una sola planta, amb doble compartiment separat (un destinat a vivenda i l'altre al bestiar), en ocasions adossat a la roca, i situat davant la zona de cultiu. Aquest tipus simple amb noves construccions adossades, per als diversos tipus d'animals, a mesura que augmenta el bestiar i perdura fins el segle XIV.

Pensem que la primitiva construcció del cenobi de Sant Pere degué seguir el model esmentat; malgrat que la possibilitat de definir-la, esdevé molt difícil. L'excavació no ha permès discernir amb claredat, d'entre els elements constructius, aquells que puguin atribuir-se amb certesa al segle X, a causa del deficient estat dels mateixos. Malgrat tot, es posà al descobert l'existència d'un potent mur (de quasi 15 metres) orientat de nord a sud, amb un gruix entre 0,90 i 1 metre i amb una tècnica atribuïble al segle X. És presumible que els murs que s'estenen a ponent hagin tingut origen ja en el mateix segle. D'aquesta manera, obtindriem una construcció rectangular, poc definida la seva tanca pel nord i de gran semblança amb el mas.

Entorn d'aquesta edificació central, constituïda per dos compartiments, incomunicats entre si, i amb entrada pel sud, s'habilitarien altres construccions per acollir el bestiar.

L'excavació del monestir ha posat de manifest que durant la primera meitat del segle XI s'amplià o reconstruí el primitiu recinte, edificant-se una nova església. La planta de les construccions descoberta defineix l'estructura bàsica del monestir durant aquesta etapa.

Així, el cos principal segueix formant un rectangle (de 20 per 7,50 i 5 metres) que es divideix en tres compartiments. L'habitació A, amb entrada independent i de dimensions reduïdes (6 x 4 metres), sembla haver estat utilitzada com estable de bòvids, o bé com estança per guardar els estris, mentre que adossats a ponent d'aquest edifici central es trobarien les construccions i corrals per acollir la resta del bestiar.

La part d'habitació humana la componia únicament l'estança B (7 x 7 metres). L'accés el té pel sud, igualment com el compartiment A, i el corredor sembla haver construït una espècie de vestibul davant la porta d'entrada a la zona d'habitació. La seva funció sembla fora de dubtes, ja que prop de l'angle noroest aparegué una gran llar de foc quadrada de dos metres per banda. Al seu costat hi ha un banc allargat, adossat al mur de ponent, a manera de seient petri, que pogué utilitzar-se paral·lelament com a prestatge. El banc que apareix al costat meridional de l'habitació té una major amplitud (uns dos metres d'amplada i pogué servir com a lloc on s'arregleraven les

màrfegues o llits.

Una obertura en el mur septentrional donava accés a l'habitació C, de dimensions més reduïdes (6 x 5 metres) i probablement subdividida en dos àmbits similars mitjançant una paret divisòria que va de nord a sud. La porta d'accés a l'habitació donava pas a l'àmbit de llevant, a jutjar per les deixalles de coure i de ferro retirades i per diverses pedres cobertes amb una superfície vítrea verdosa (producte de la fusió d'un òxid de coure i algun altre element) recollides, pot suposar-se que es tracta d'un petit taller, amb una fornal, dedicat a feines artesanes. En comunicació amb aquest es troba l'àmbit de ponent, a l'angle nord-oest del qual aparegué un forn que, entre d'altres usos, pogué utilitzar-se per a coure el pa destinat a l'alimentació de la comunitat.

L'alçada d'aquest edifici, amb la coberta a dues vessants, pot estimar-se en uns dos metres, essent el sòl, simple terra trepitjada, a vegades, enllosat, i formant la coberta un robust embigat amb lloses i argila superposades, i ramatges en la superfície exterior. Adossat el cos principal d'aquest, a llevant i en un pla inferior, es troba el claustre, al qual sembla atribuïble el desgastat capitell que es localitzà, i al llarg d'aquest mur, externament, afloraren quatre sepultures.

L'habitació C sembla ser la darrera construcció i cal situar-la en un moment proper a la desaparició del cenobi. L'estança del sector sud, a la qual ens referim, deuria ésser un edifici rectangular d'una sola planta i de dimensions reduïdes (6 x 4 metres), construït amb probabilitat al llarg del segle XII, amb murs de pedra (de 0,80 a 1 metre de gruix) ben afermada, tot i que les peces foren unides amb fang, o amb una argamassa de terra i calç.

La porta d'accés a l'habitació es troba al nord, per la banda oriental; mentre que per l'occidental una altra porta comunica amb el claustre. L'alçada de l'esmentada habitació, com la resta de les edificacions, no deuria superar els dos metres, amb la coberta a una sola vessant, essent el paviment senzilla terra trepitjada.

L'excavació del recinte assenyala que, a finals del segle XII o començament del XIII (després de la destrucció del cenobi), es reconstruí aquesta dependència. La reedificació de l'habitació produí indirectament com a resultat l'elevació del sòl (uns 0,40 a 0,45 metres) respecte al paviment primitiu. Damunt d'aquest segon sòl, i entre altres materials, es localitzaren dos diners de Jaume I. Aquesta darrera fase d'ocupació no es revela excessivament llarga, a jutjar pel dipòsit. Del que s'ha exposat, creiem que cal deduir que l'esmentada habitació pogué servir, després de la reedificació, com allotjament temporal del degà i, molt probablement cap a la meitat del segle XIV, s'arruïnà definitivament.

En resum, cal consignar diverses consideracions que es desprenen de l'exposat. En primer lloc hem d'assenyalar com molt pressumible que el monestir del segle XI, tot i que modificà i amplià les construccions, reaprofità la primitiva estructura de l'edifici. De totes formes,

L'estructura bàsica del mateix es presenta com una construcció rústica i primària, molt emparentada amb el mas del segle IX al X. Prova d'aixó és el fet de reservar únicament una estança com a zona d'habitació (cuina i dormitori), al costat d'una gran llar, que proporciona el foc per a la cocció dels aliments i la calor en les nits de fred.

Per altra banda, podem suposar per les dimensions de la vivenda que la comunitat monàstica no pogué sobrepassar la desena de monjos habitant conjuntament a Graudescales, i fins i tot més ajustada seria la xifra de cinc o sis persones.

Conclusió:

El monestir de Sant Pere de Graudescales, malgrat les migrades referències documentals de què disposa, ha permès reconstruir en gran part l'estructura d'un hàbitat monàstic, prototipus dels nombrosos, encara que no poderosos, cenobis rurals que neixeran com una manifestació més de l'impuls repoblador.

La descripció de l'hàbitat, que posà al descobert l'excavació, aporta les dades essencials per conformar una visió del lloc i de les condicions rigoroses en què vivia la minúscula comunitat. Reiterem de nou el fet que només es reservi com a zona d'habitació una estança, en la qual els monjos mengen i dormen al costat d'una gran llar de foc quadrada, tipologia d'hàbitat emparentada amb les construccions rurals de l'època.

Aquest hàbitat ens porta a reflexionar sobre la possible deformació de la nostra òptica històrica en relació amb els centres monàstics, donat que sovint es parla de centres importants i a través d'aquests es generalitza, creant una visió deformada i fins i tot errònia del conjunt del monacat hispà. Al costat dels grans monestirs en trobem d'altres de diversa entitat, i destaquen pel seu nombre els petits monestirs rurals que cobreixen tota la Catalunya Vella. La fundació i consagració d'aquests, i de les esglésies rurals, assenyalen el pols del procés repoblador i mostren com es produeix l'ocupació de l'espai i la paulatina reorganització del territori, malgrat que en una etapa immediata llurs patrimonis s'incorporin a d'altres més grans i molts d'ells desapareixin com a entitats independents.

Les condicions en què viuen els monjos en aquests petits cenobis es revelen com bastant dures, fet entre d'altres, que motivarà en gran part d'ells la desaparició de la vida comunitària amb certa rapidesa. Malgrat tot, no deixa de cridar l'atenció el fet, per altra banda molt normal si tenim en compte la mentalitat medieval, que mentre s'amplien i es reconstrueixen els temples amb certa magnificència, l'hàbitat de la comunitat continuï, en molts casos, sense sofrir grans innovacions, ni millores.

Les dades aportades permeten albirar en l'ordre econòmic que l'explotació monàstica està basada, en el cas que ara ens ocupa, en tres factors que conformen l'estructura d'aquesta cèl·lula d'explotació. L'agricultura en combinació amb el bestiar i l'aprofitament dels recursos naturals, constitueixen les bases sobre les quals es fonamenta aquest sistema de

producció, que a més té un caràcter d'autoabastament.

Podem distingir tres àrees aproximadament concèntriques a l'hàbitat en les quals l'explotació adquireix matisos peculiars : en la primera zona trobem l'hort i els camps de majors dimensions, alguns probablement amb regadiu; rodejant aquesta àrea s'estén la resta de les terres de conreu dedicades als cereals i, tal vegada, a les vinyes; i finalment, un vast cinturó boscos, sense cultivar, d'on provenen, així mateix, un nombre considerable de recursos.

Aquestes tres zones confereixen a l'esmentat centre de producció un caràcter complex, malgrat que domini netament el factor agrícola.

* Extret del text de José I. Padilla Lafuente publicat a Acta Historica et Archaeologia Medievalia núm. 1.

2.b Estat de conservació

Església de Sant Pere de Graudescales

	Materials	Bo	Regular	Dolent	
ESTRUCT	FONAMENTS	Pedra	X		
	ELEM. VERTICALS	Pedra	X		
	" HORIZONTALS	Pedra	X		
EXTERIORS	COBERTES	Teula	X		
	FAÇANES	Pedra	X		
	"				
	ACABATS DE FAÇANA	Pedra	X		
	BUITS PL. BAIXA				
	" PLS. SUPERIORS				
	AÏLLAMENTS				
	ALTRES				
	INTERIORS	COMPARTIMENTACIÓ			
		PARAMENTS,	Pedra	X	
PAVIMENTACIÓ				X	
SOSTRES				X	
CEL-RAS					
DECORACIÓ					
ALTRES					
INSTAL·LACIONS	CUINES I BANYS	---			
	AIGUA	---			
	ELECTRICITAT	---			
	SANEJAMENT				
	ALTRES				

OBSERVACIONS

2.c. Bibliografia

CATALUNYA ROMÀNICA.- Volum XIII. El Solsonès. La Vall d'Aran. Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1987.

A. GUERRERO URIARTE.- Sant Pere de Grau d'Escales en el valle de Lord, Institut de estudios ilerdenses, 1975

JOSÉ I. PADILLA LAPUENTE.- "Aportación al estudio de la estructura económica de un monasterio altomedieval. Un prototipo: Sant Pere de Grau d'Escales", a Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia, núm. 1.

3. **NORMATIVA**

3.a. El Monument. Definició i delimitació

Es considera Bé Cultural d'Interès Nacional en la categoria de monument històric, d'acord amb el que disposa la Llei 9/1993, l'anomenat Monestir de Sant Pere de Graudescales situat al municipi de Navès, comarca del Solsonès.

Formen part del monument, l'església, les restes annexes de l'antic cenobi i el subsòl.

3.a.1 Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.1 de la llei 9/93 del patrimoni cultural català, qualsevol intervenció en un monument històric ha de respectar els criteris següents:

- a) La conservació, la recuperació, la restauració, la millora i la utilització del bé han de respectar els valors que van motivar la declaració, sens perjudici que pugui ésser autoritzat l'ús d'elements, tècniques i materials contemporanis per a la millor adaptació del bé al seu ús i per a valorar determinats elements o èpoques.
- b) S'ha de permetre l'estudi científic de les característiques arquitectòniques, històriques i arqueològiques del bé.
- c) S'han de conservar les característiques tipològiques d'ordenació espacial, volumètriques i morfològiques més remarcables del bé.
- d) És prohibit de reconstruir totalment o parcialment el bé, excepte en els casos en què s'utilitzin parts originals, i de fer-hi addicions mimètriques que en falsegin l'autenticitat històrica.
- e) És prohibit d'eliminar parts del bé, excepte en el cas que comportin la degradació del bé o que l'eliminació en permeti una millor interpretació històrica. En aquests casos, cal documentar les parts que hagin d'ésser eliminades.
- f) És prohibit de col·locar publicitat, cables, antenes i conduccions aparents en les façanes i cobertes del bé i de bastir instal·lacions de serveis públics o privats que n'alterin greument la contemplació.

3.b. L'entorn de protecció. Delimitació

Atès que la llei 9/1993, en el seu article 11.1.b), estableix l'opció de delimitar l'entorn necessari per a la protecció adequada del bé, constituït per l'espai que li dona suport ambiental, i atesa la conveniència de fer-ne ús per tal de potenciar la protecció integral del monument, es defineix l'àrea delimitada com a entorn de protecció del monestir de Sant Pere de Graudescales, a Navès (Solsonès), tot valorant i tenint en compte els següents conceptes:

- a) Interès social: per tal de permetre la visualització del bé immoble des dels espais accessibles.
- b) Valoració paisatgística: s'ha estudiat i valorat la relació del bé immoble amb el paisatge, la seva silueta i altres components bàsics com les edificacions adjacents o aïllades, vegetació i conreus, xarxa viària, espais lliures, topografia i elements pertorbadors.
- c) Anàlisi de l'ordenació territorial i urbanística: s'ha estudiat i valorat la zona urbana actual, la històrica, les previsions conegudes de desenvolupament futur, la viabilitat, les parcel·lacions i les tipologies constructives existents així com la qualificació urbanística.
- d) Documentació històrica gràfica i documental: que ha permès conèixer i valorar la relació del bé immoble amb el territori a través del temps i conèixer l'evolució del paisatge, i de les edificacions i tipologies de l'entorn.
- e) Anàlisi de l'especialitat entesa com l'estudi de les volumetries existents i les incidències que poden tenir les noves actuacions previstes pel planejament i previsibles, així com la incidència de les noves actuacions no previstes pel planejament.
- f) Anàlisi arquitectònica: que ha permès conèixer i estudiar les preexistències de tipologies, materials, façanes, color, textures, teulats, ràfecs, proporcions de buits i obertures, etc.
- g) Anàlisi de la xarxa viària actual i de les incidències que té en el paisatge el seu traçat, materials i textures d'execució i elements de senyalització així com el mobiliari urbà, les zones de vianants i les àrees d'aparcaments actuals i futures.
- h) Valoració dels components sentimentals per a la població com són els visuals, itineraris i ambients habituals així com els espais d'especial rellevància o interès; i l'estat de conservació i usos de les edificacions, i dels espais públics i privats de l'entorn.

Aquesta llista de conceptes tot i que és llarga, no és exhaustiva, però és un recull d'aquells aspectes que s'han considerat bàsics. Nombrosos factors incideixen i poden incidir i cal tenir-los presents per aconseguir que aquest bé immoble es pugui transmetre en les millors condicions a les generacions futures.

Un cop analitzats i valorats aquests factors en base a la documentació recollida i prèvia observació del territori, s'ha fixat l'àrea delimitada com a entorn de protecció.

L'entorn de protecció del Monestir de Sant Pere de Graudescales, consta grafiat al plànol número 0 del present expedient i queda delimitat:

- a l'Est pel marge del riu Aigua d'Ora.
- al Sud, per l'afluent sense nom del riu Aigua d'Ora.
- a l'Oest, i a partir de la seva intersecció amb l'afluent, per la corba de nivell 835.
- al Nord per una línia imaginària, de direcció Est-Oest, situada a una distància aproximada de 70 m cap al Nord des de la cantonada més septentrional de l'església i que ve determinada pel punt d'intersecció del riu Aigua d'Ora amb el camí que porta en direcció Sud cap a l'església.

Ordre de prelación: en cas de contradicció preval la referència gràfica a qualsevol altra.

3.b.1 Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.3 de la llei 9/93 del patrimoni cultural català, el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció del béns immobles d'interès nacional no poden alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. En els entorns dels immobles d'interès nacional és prohibit qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraires, runa o deixalles.

3.c. Normativa

3.c.1 Marc legal

- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.
DOGC de 11-10-93
- Sentència del Tribunal Constitucional 17/1991, de 31 de gener, en recurs d'inconstitucionalitat promogut per la Generalitat de Catalunya contra determinats preceptes de la Llei 16/1985.
BOE de 25-02-91
- Decret 15/1990, de 9 de gener, sobre les Comissions del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura.
DOGC de 31-01-90
- Decret 267/1991, de 25 de novembre, sobre la declaració dels béns d'interès cultural i l'inventari del patrimoni cultural moble de Catalunya.
DOGC de 20-12-91
- Decret 102/1994, de 3 de maig, sobre la composició i el funcionament del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català.
DOGC de 11-05-94
- Decret 138/1994, de 30 de maig, pel qual s'adeqüen a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, els procediments de la competència del Departament de Cultura.
DOGC de 01-07-94

3.c.2 Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

Ve regulat pels següents articles de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català:

Article 30. Accés als béns culturals d'interès nacional

1. Els propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors de béns culturals d'interès nacional estan obligats a permetre:
 - a) L'examen i l'estudi dels béns pels investigadors reconeguts per alguna institució acadèmica, amb la presentació prèvia d'una sol·licitud raonada, avalada pel Departament de Cultura.
 - b) La col·locació d'elements senyalitzadors de llur condició de béns culturals d'interès nacional.
 - c) La visita pública dels béns, en les condicions que siguin establertes per reglament, almenys quatre dies al mes i en dies i hores prèviament assenyalats.
2. Als efectes del que disposa l'apartat 1.c), en la determinació del règim de visites s'ha de tenir en compte el tipus de béns, llurs característiques i, en el cas dels béns immobles, l'informe de l'ajuntament afectat. En casos justificats, el Departament de Cultura pot dispensar, totalment o parcialment, del règim de visites. En el cas dels béns mobles, el Departament de Cultura pot establir, com a mesura alternativa a la visita pública, el dipòsit dels béns en un centre cultural, perquè hi siguin exhibits en els terminis i amb les condicions que siguin establerts per reglament.

Article 33. Planejament urbanístic

1. En cas que un immoble sigui declarat d'interès nacional, els termes de la declaració prevalen sobre els plans i les normes urbanístiques que afecten l'immoble, que s'hi han d'ajustar abans d'ésser aprovats o bé, si ja eren vigents abans de la declaració, mitjançant modificació.
2. En el cas dels conjunts històrics, les zones arqueològiques, les zones paleontològiques, els llocs històrics i les zones d'interès etnològic i en el cas dels entorns de protecció de qualsevol bé cultural d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'elaborar un instrument urbanístic de protecció o adequar-ne un de vigent. L'aprovació d'aquests instruments de planejament requereix l'informe favorable del Departament de Cultura.

Article 34. Autorització d'obres

1. Qualsevol intervenció que es pretengui realitzar en un monument històric, un jardí històric, una zona arqueològica o una zona paleontològica d'interès nacional ha de d'ésser autoritzada pel Departament de Cultura, en el termini que sigui establert per reglament, **prèviament a la concessió de la llicència municipal.**
2. En el cas de les intervencions en béns culturals d'interès nacional altres que els esmentats en l'apartat 1 i en tots els entorns de protecció, l'autorització del Departament de Cultura només és preceptiva mentre no hagin estat aprovats els instruments de planejament a què fa referència l'article 33.2.
3. Qualsevol projecte d'intervenció en un bé immoble d'interès nacional ha d'incloure un informe sobre els seus valors històrics, artístics i arqueològics i sobre el seu estat actual, i també d'avaluació de l'impacte de la intervenció que es proposa.
4. La potestat del Departament de Cultura a què fan referència els apartats 1 i 2 s'ha d'exercir en el marc dels criteris bàsics i generals fixats per l'article 35 i dels criteris específics que pot contenir cada declaració, sens perjudici del marge d'apreciació discrecional necessari per a valorar en cada supòsit la compatibilitat de la intervenció projectada amb la preservació dels valors culturals del bé.
5. Els ajuntaments han de notificar al Departament de Cultura, simultàniament a la notificació a l'interessat, les llicències urbanístiques que afectin béns culturals d'interès nacional.
6. Si, com a conseqüència del mal estat d'un immoble d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'adoptar mesures per evitar danys a tercers, cal que ho comuniqui prèviament al Departament de Cultura, el qual disposa d'un termini de quaranta-vuit hores per a determinar les condicions a què s'ha de subjectar la intervenció.

Article 36. Autorització dels canvis d'ús

Els canvis d'ús d'un monument han d'ésser autoritzats pel Departament de Cultura, amb informe de l'ajuntament afectat, prèviament a la concessió de la llicència municipal corresponent.

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

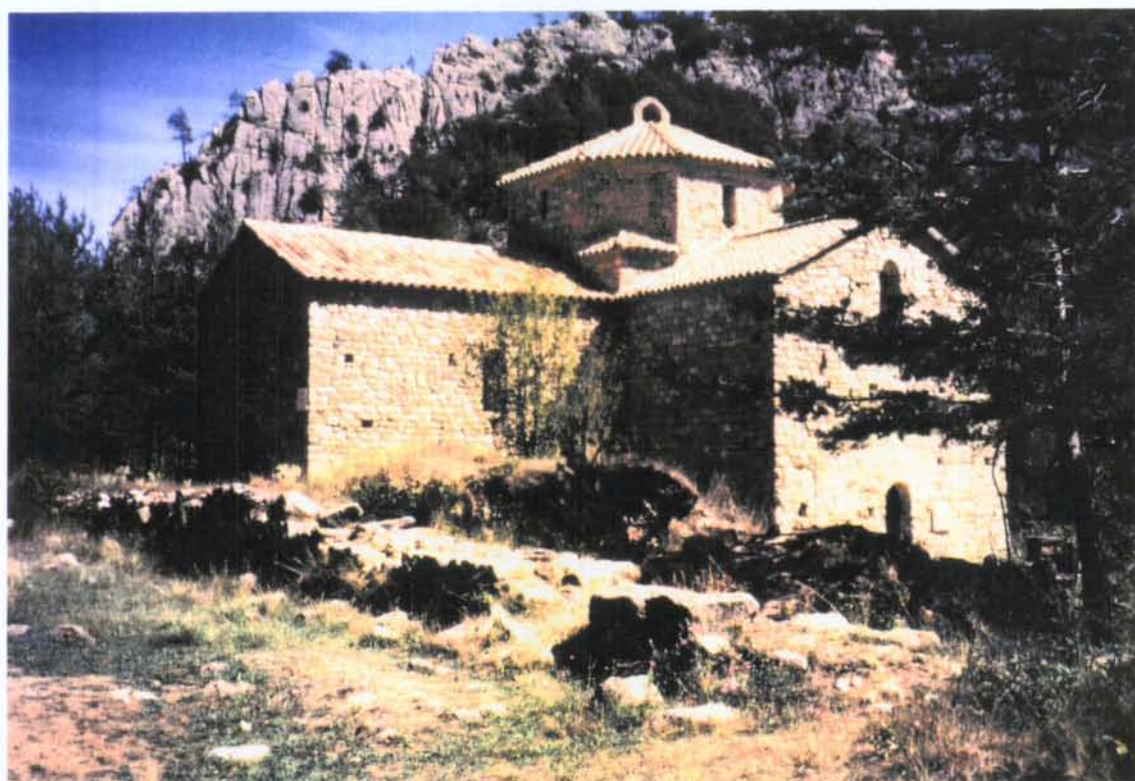
Servei del
Patrimoni Arquitectònic

4. ANNEX

4.a. Documentació fotogràfica

1.- Façana Sud

2.- Visió General

3.-Vista Sud-oest

4.- Vista Nord-oest

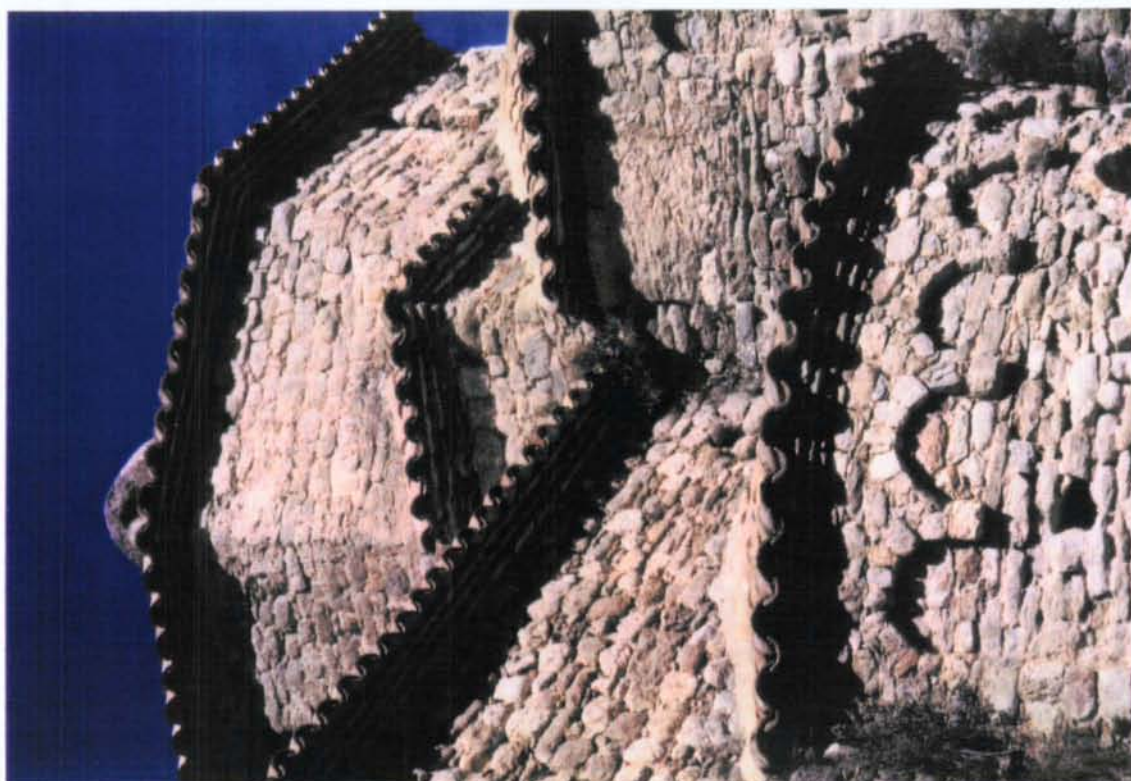
5.- Façana Nord

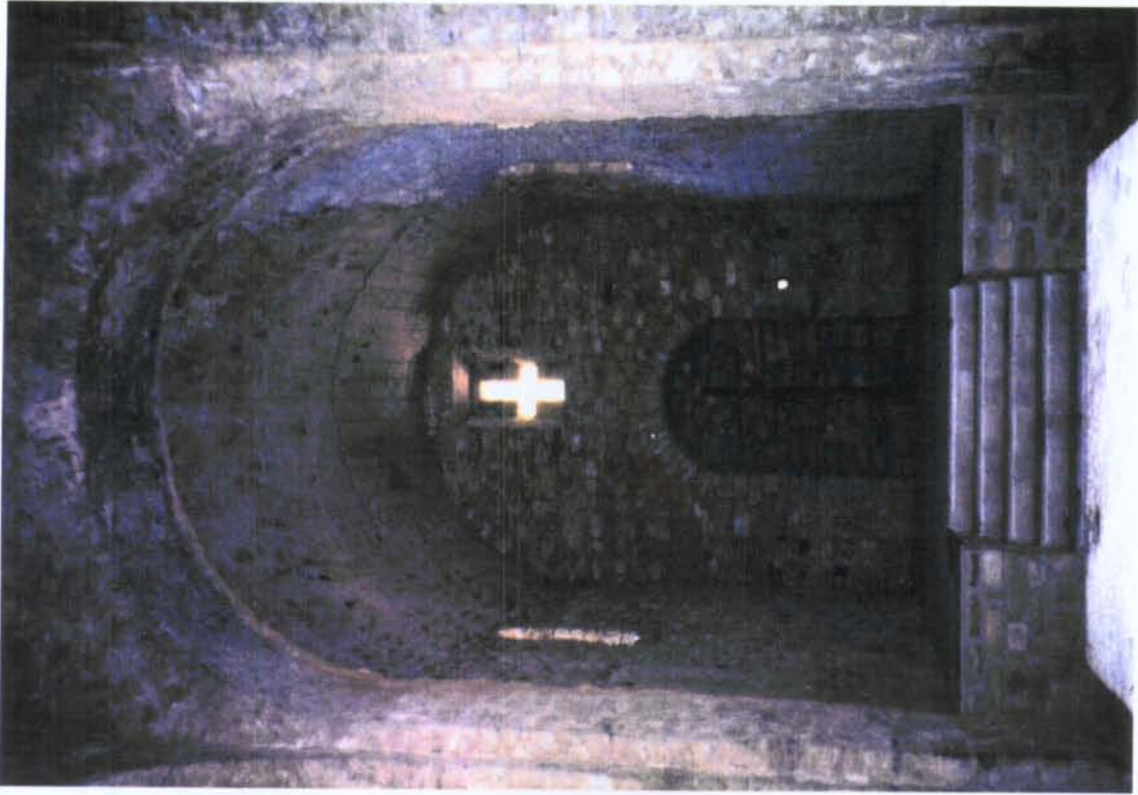
6.- Absis Nord i
Central

8.- Interior absis central

7.- Absis i cimbori

10.- Nau de l'església

9.- Braç nord del transepte

11.- Braç Sud del
transsepte

12.- Cúpula interior del
cimbori

4.b.Documentació planimètrica

0. Delimitació de l'entorn de protecció	E: 1/2500
1. Planta del Conjunt	E: 1/50
2. Façana Nord Església	E: 1/50
3. Façana Sud Església	E: 1/50
4. Anàlisi Cronològica	E: 1/50

L'expedient de declaració de Bé Cultural d'Interès Nacional del Monestir de Sant Pere de Graudescales a Navès (Solsonès), ha estat redactat per encàrrec de la Direcció General del Patrimoni Cultural per mitjà del Servei del Patrimoni Arquitectònic.

Direcció: Antoni Navarro i Cossio,
Cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic

Mariona Abelló i Sala,
Cap de la Secció d'Inspecció Tècnica (S.P.A.)

Coordinació: Mariona Abelló i Sala (SPA)

Redacció: Antonia Sixto i Amechazurra, arquitecte (SPA).
Carme Gallo i Baratas, historiadora de l'art (SPA).

Gestió: M. José Ruiz (SPA)

Planimetria: Ajuntament de Navès
Servei del Patrimoni Arquitectònic

Fotografies: Servei del Patrimoni Arquitectònic

Barcelona, març 1995.

sb